

НАУКОВА ШКОЛА АКАДЕМІКА І.А. ЗЯЗЮНА У ПРАЦЯХ ЙОГО СОРАТНИКІВ ТА УЧНІВ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ НАПН УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НАПН УКРАЇНИ

ПЕТРОШАНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РУМУНІЯ)

РУМУНСЬКО-НІМЕЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ СІБІУ

МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ «ІМІ-NOVA» (МОЛДОВА)

БАЛТІЙСЬКА МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ (ЛАТВІЯ)

**НАУКОВА ШКОЛА АКАДЕМІКА І. А. ЗЯЗЮНА У ПРАЦЯХ
ЙОГО СОРАТНИКІВ ТА УЧНІВ**

МАТЕРІАЛИ

ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

22-23 травня 2025 року

Харків

НТУ «ХП»

2025

УДК 378.4(477)(063)

Н 34

Організаційний комітет:

Голова оргкомітету – Романовський Олександр Георгійович, професор кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами ім. академіка І.А. Зязюна, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор.

Заступник голови оргкомітету – Панфілов Юрій Іванович, доцент кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами ім. академіка І. А. Зязюна, кандидат психологічних наук, доцент.

Вчений секретар – Шаполова Вікторія Валеріївна, доцент кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами ім. академіка І. А. Зязюна, кандидат педагогічних наук, доцент.

Наукова школа академіка І. А. Зязюна у працях його соратників та учнів :
Н 34 матеріали ІХ науково-практичної конференції 22–23 травня 2025 року / заг. ред. Романовського О. Г. ; МОН України, НАПНУ, Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т» [та ін.]. – Харків : НТУ «ХПІ», 2025. – 193 с.

Містить матеріали науково-практичної конференції, в яких розглянуті напрямки філософії освіти і розвитку педагогічної науки на основі концептуальних положень Івана Андрійовича Зязюна, його соратників та учнів. Збірник буде корисним освітянам, науково-педагогічним працівникам, аспірантам, студентам і всім, хто цікавиться проблемами сучасної освіти

Автори несуть повну відповідальність за опубліковані матеріали.

УДК 378.4(477)(063)

© Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,

2025

ЗМІСТ

Пленарне засідання

Васянович Г. П. Краса серця у творчій спадщині академіка Івана Зязюна та її значення у душевно-духовному розвитку особистості	3
Романовський О. Г., Панфілов Ю. І. Науково-педагогічна діяльність академіка І. А. Зязюна як фундамент сучасної освіти	6
Sorin Mihai Radu, Nicholae Ilias, Valentina Fetiniuc, Iulian Offenberg, Alexandra Offenberg, Camelia Stoica-Unguras Increasing the quality of training for the uranium industry in Romania and Ukraine	10

Секція 1.

Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононец Н. В. Принцип інтеграції інновацій у процесі професійного розвитку освітнього менеджера	20
Харченко А. О., Чеботарьов М. К., Пономарьов О. С. Внесок І.Зязюна в теорію і практику педагогічної майстерності	24
Lupaltsova. E., Shtuchenko. I. Pedagogy of kindness as a tool for effective interaction of teachers and learners	28
Ковальова І. Б. Професійна деформація психологів, що працюють з критичними інцидентами	29
Муштіна Г. Ю., Шаполова В. В. Роль самоусвідомлення та рефлексії у формуванні особистісного потенціалу	33
Полюях Є. С., Татієвська М. М. Практичні підходи до підвищення психологічного благополуччя та оптимізму студентської молоді	35
Ушкалова Л. В., Шаполова В. В. Самооцінка та її формування в процесі особистого розвитку	37
Худяєва Д. О., Шаполова В. В. Роль сімейного виховання у формуванні безпечного середовища для дітей, що пережили психологічну травму	40

Секція 2.

Євтифієв А. С., Резнік С. М. Інтерактивна взаємодія у підготовці майбутніх магістрів фізичної культури і спорту до організації оздоровчих та спортивних заходів	42
--	----

Васянович Г. П.

м. Львів, Україна

**КРАСА СЕРЦЯ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ АКАДЕМІКА ІВАНА ЗЯЗЮНА
ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ДУШЕВНО-ДУХОВНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ**

Нехай у серці загніздиться – радість!

Так щиро всіх Сковорода навчав...

Любові й доброти зростає від неї парость,

Людину радістю – всім серцем привічав!

Григорій ВАСЯНОВИЧ

Серцю, як душевно-духовному феномену, в українській філософсько-педагогічній, християнській думці традиційно приділялося достатньо велике значення. Зокрема про єдність розуму і серця влучно сказав зачинатель філософської традиції, перший митрополит-русич – Іларіон Київський. Автор «Слова про закон і благодать» оцінюючи надзвичайно велике значення хрещення Київської Русі Володимиром Великим сказав такі святі слова: «І в серці розум возсіяв»! Цю думку розвивали і стверджували видатні просвітителі, церковні письменники: Феодосій Печерський, Володимир Мономах, Мелетій Смотрицький, Петро Могила, Маркіян Шашкевич, Олександр Духнович та ін. Видатні зарубіжні педагоги: Ян Амос Коменський, Йоган-Генріх Песталоцці, Адольф Дістервег, Фрідріх Фребель та ін., не раз доводили слушність думки, згідно з якою – серце є осердям людини.

Особливо потужно, можна сказати – фундаментально філософію і педагогіку серця обґрунтовував український любомудр – Григорій Сковорода [1; 4]. У християнсько-персоналістичному розумінні поняття «краса серця людини» існує як сутнісна характеристика самого акту Божого творіння. Людина є подобою Божою, тому питання краси людського серця є питанням не лише антропологічного сенсу, а передусім, феноменологічно-герменевтичного, душевно-духовного. За Г. Сковородою «Серце людини є необмежена безодня; Наше серце є нам Господь і Дух; Краса серця людини є країною і місцем спокою, столицею розуму. Воно підносить на Гору Божу, Гору Свободи; Геройське серце не знає суму і зневіри; Не любить серце, не знаючи краси; Серце – це піч, яка горить вічним вогнем; Серце є Божою райдугою; Проси у Бога не плотського життя, а світлого серця» [4, с. 833, 731, 527, 907, 1284].

В. Сухомлинський у своїй книзі-бестселері «Серце віддаю дітям», наголошував про необхідність національного, гуманного, сердечного навчання і виховання, за що його постійно переслідували безсердечні радянські можновладці, і таки вкоротили йому віку. Геніальний педагог писав про те, що краса світу відкривається дитині через красу її серця, яке треба виховувати, підготувати до емоційно-позитивного сприйняття всього навколишнього світу. Отже, учителю треба піднятися до духовного світу дитини, «... треба розуміти як найтонше розуміння і відчуття дитячого пізнання світу – пізнання розумом і серцем» [5, с. 12].

Відомий вчений та багаторічний організатор освіти і науки України – академік І. Зязюн також послідовно дотримувався думки про те, що «безсердечність» у навчанні і вихованні слід рішуче відкинути, як велике зло, як пережиток минулої «радянщини», що гальмують розвиток особистості і суспільства. У відомій праці «Педагогіка добра» вчений, згадуючи своє студентське життя, писав: перебування у прекрасній столиці України – Києві «... виховувало «філософію серця», ту незбагненну силу позитивної почуттєвості, про яку так виразно сказав свого часу студент Києво-Могилянської академії Григорій Сковорода. Наповнене ж постійним інтересом власного інтелектуально-почуттєвого самозбагачення серце кожного з нас позитивними почуттями прекрасного і піднесеного стимулювало і генерувало наші прагнення, наші потреби до самоосвіти, до самовиховання, до саморозвитку» [3, с. 38]

Іван Зязюн згадує своїх учителів, які розкривали сутність краси серця не лише на теоретичному рівні, а й своїм добрим, уважним ставленням засвідчували сердечність, любов до своїх студентів. Це були професори філософії: Павел Копнін, Володимир Шинкарук, В'ячеслав Кудін, Порфірій Овчаренко та ін. Вчений, який надзвичайно любив предмет естетики, використовував у своїй педагогічній діяльності принцип душевного очищення – катарсис. Він надавав цьому принципу не лише естетичне, а й етичне та психолого-педагогічне наповнення. Однією із провідних ідей тут було внутрішнє очищення серця від всього негативного, брудного, звільнення від негативних почуттів і думок. Це так діалектично поєднується з думкою Г. Сковороди, який писав: «Хто ж бо серцем брудний, не зможе Бога уздріть, І до місць цих святих, не здолає долетіть». І. Зязюн вважав, що над красою серця особистість повинна працювати щодня, безперервно удосконалюючись і самореалізуючи себе у добрих вчинках, добродії. Тільки тоді вона здатна досягнути душевної рівноваги, спокою, тоді душа вільно заспіває. Вчений наголошував на тому, що професійно-педагогічна діяльність – це мета-діяльність, оскільки у її процесі виховується, формується нова людина. На основі краси серця учителя, його добродії, гуманного ставлення до учня утверджується взаємодія, реалізується стратегія вчителя – його надзавдання – залучити учня до активної і самостійної діяльності. З особистого досвіду знаю і стверджую, що сам Іван Андрійович постійно дотримувався цієї думки, і за своє творче, активне життя його прекрасне серце

творило неймовірні зразки доброти.

Академік І. Зязюн послідовно пов'язував красу серця із ментальністю, культурою українського народу. Він доводив, що розвинена емоційно-почуттєва сфера особистості «годується культурою», формує і виявляє внутрішні сенси життя людини, виробляє впевненість у собі, гартує почуття мужності і психологічної стійкості.

Філософ дотримувався тієї слушної думки Григорія Сковороди, що для людини з добрим прекрасним серцем, кожний день свято, а злий людині і Великдень – будній день. Споріднена праця звеселяє серце. Неспоріднена праця позбавлена таємничості краси, робить душу живою. Дароване Богом добре серце є основою справжньої дружби, воно є чистим джерелом благодіянь, добра. Тому так природно, так щиро і чесно І. Зязюн писав: «Я прошу у Бога одного – часу для Добра Людям. Часу не в розумінні життєвої пролонгованості, а часу в добі, такій швидкоплинній і обмеженій, що не вистачає приділити його Людям стільки, скільки вони того бажають» [3, с. 74].

Сучасним рашистам, невігласам-нелюдям, які ведуть проти нас жорстоку війну, не добро, а зло заповнює їх нечисті душі. Але більшість із них навіть не усвідомлюють того, що самі собі тешуть труну, бо серця їхні залиті нечистотами, а тому вони здійснюють страшні звірства над абсолютно невинними людьми. Проте правило бумерангу ніхто не відміняв, і як навчає українське прислів'я: «Що ти посіяв, те пожнеш»!

Отже, із викладеного можна зробити висновок про те, що краса серця особистості у розумінні академіка Івана Зязюна, є джерелом людяності, гуманізму, милосердя, це живий центр її життя.

Література:

1. Багалій Д. І. Український мандрівний філософ Григорій Сковорода. К.: «Обрій». 1992. 472.
2. Васянович Г. П. Християнсько-філософський персоналізм Григорія Сковороди (до 300-річчя від дня народження): монографія для студентів та викладачів гуманітарних дисциплін, зокрема викладачів соціальної роботи, управління та суспільних наук. Львів: «Норма», 2022. 268 с.
3. Зязюн І. А. Педагогіка добра: Ідеали і реалії: Наук.-методич. посіб. К.: МАУП. 2000. 312 с.
4. Сковорода Г. С. Повна академічна збірка творів / За ред. проф. Леоніда Ушкалова. 2-ге вид. стер. Харків: Видавець Савчук О. О. 2016. 1400 с.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5-ти т. Т. 3..Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. К.: «Рад. школа». 1977. С. 7-279.